

Psy autystyczne

Czy to możliwe?

Czasem spotykamy psy zupełnie odmienne od innych. Nie interesuje ich otoczenie, nietypowo reagują na nowe doświadczenia. Widać niechęć do kontaktów z ludźmi i innymi psami, pojawiają się nagłe wybuchy agresji czy natrętne powtarzanie czynności. Czy to możliwe, by takie psy mieściły się w spektrum autyzmu?

Tekst: Magdalena Grabowska

Aby odpowiedzieć na to pytanie, warto zastanowić się najpierw, czym jest spektrum autyzmu. Według Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego (APA) i wprowadzonej w 2013 r. klasyfikacji DSM-5 spektrum autyzmu (ASD) mieści się w kategorii zaburzeń neurorozwojowych. Objawy dzieli się na dwie grupy:

- deficyty w zakresie komunikacji społecznej i interakcji społecznych (bierze się pod uwagę zaburzenia komunikacji werbalnej i niewerbalnej),
- ograniczone, powtarzalne wzorce zachowania, zainteresowań lub aktywności.

Białe bulterierzy

Badania podejmujące temat autyzmu u psów obejmowały grupę mniej więcej rocznych białych wykastrowanych bulterierów, które uporczywie goniły swój ogon. Ich zachowanie zaklasyfikowano początkowo do grupy zaburzeń kompulsywnych. Okazało się jednak, że u badanych zwierząt nie występowała „usterka” genu CDH2 obecna u innych ras wykazujących zachowania obsesyjno-kompulsywne. Badacze uznali więc, że nie mają do czynienia z tego rodzaju zaburzeniami.

Kolejne badanie wykazało, że gonienie ogona pojawiało się częściej u samców. Co więcej, psy zachowujące się w ten sposób wybuchały agresją, uporczywie wpatrywały się w jeden punkt czy fiksowały się na obiektach. Opiekunowie opisywali je jako aspołeczne. U części z nich pojawiały się zachowania lękowe i fobie oraz reakcje padaczkopodobne. Badacze dostrzegli podobieństwo tych objawów do objawów spektrum autyzmu u dzieci. Oznaczyli też w pobranych próbkach krwi badanych psów podwyższony poziom peptydu zwanego neurotensyną oraz hormonu uwalniającego kortykotropinę, co jest charakterystyczne dla osób w spektrum autyzmu.

Należy jednak zaznaczyć, że zachowania lękowe, fobia czy objawy padaczkowe nie są osięd zachowań autystycznych. Mogą one być podłożem wielu innych zaburzeń i chorób towarzyszących spektrum. W tym miejscu bardzo ważne jest podkreślenie, jak trudne jest zdiagnozowanie spektrum autyzmu u człowieka i rozróżnienie od innych zaburzeń i chorób.

Czy można rozpoznać autyzm u psa?

Wydaje się to karkołomnym wyzwaniem. Skoro nie ma jasno sprecyzowanych przyczyn i mechanizmów pojawiania się ASD u człowieka, to w jaki sposób można rozpoznać to zaburzenie u zupełnie odmiennego gatunku? Po prostu nie ma obecnie narzędzi, które by na to pozwoliły. Pamiętajmy też, że w rozpoznaniu ASD u ludzi bierze się pod uwagę stopień zaburzenia komunikacji werbalnej, a także inne kryteria, które u psów po prostu nie są możliwe do oceny.

Teoria umysłu

Objawy kliniczne ASD także ściśle wiążą się z teorią umysłu. To zdolność do wnioskowania o stanach mentalnych

AUTYZM PO LUDZKU

W jaki sposób rozpoznaje się ASD u człowieka? Aby specjalista mógł postawić taką diagnozę, według klasyfikacji DSM-5, konieczne jest RÓWNOCZESNE spełnienie pięciu kryteriów.

- 1) nieustępujące trudności w zakresie komunikacji społecznej i interakcji społecznych w wielu kontekstach (w tym dotyczące komunikacji werbalnej – MOWY).
- 2) ograniczone, powtarzające się wzorce zachowań, zainteresowań lub aktywności,
- 3) objawy muszą być obecne w okresie wczesnego dzieciństwa (ale mogą objawiać się nie w pełni, aż do momentu, gdy oczekiwania społeczne zaczynają przekraczać ograniczone możliwości lub mogą być maskowane przez wyuczone strategie w późniejszym życiu),
- 4) objawy powodują klinicznie znaczące nieprawidłowości w społecznym, zawodowym funkcjonowaniu lub innych ważnych obszarach,
- 5) zaburzenia nie są lepiej wyjaśnione niepełnosprawnością intelektualną, globalnym opóźnieniem rozwoju. W każdym z kryteriów szczegółowo wyodrębnione są zachowania, które muszą się pojawić, lub których musi być brak, by spełnić dane kryterium.

Dodatkowo w grupie osób z ASD mogą znajdować się także te z niepełnosprawnością intelektualną, towarzyszącym upośledzeniem językowym, związane z innym zaburzeniem neurorozwojowym, psychicznym, zachowania, zaburzeniem genetycznym czy czynnikiem środowiskowym oraz katatonią.

Właściwe zdiagnozowanie spektrum autyzmu u człowieka jest bardzo skomplikowane. Spektrum jest bardzo szerokie, istotny jest stopień natężenia pojawiania się objawów w każdym z powyższych zakresów i ROZRÓŻNIENIE od innych zaburzeń. Rozpoznanie stawia się za pomocą wielowymiarowej diagnozy różnicującej, która potrafi być nie lada wyzwaniem dla diagnostów.

innych osób – ich emocjach, intencjach lub przekonaniach. Zależy ona od tego, jak sprawnie funkcjonuje układ neuronów lustranych w mózgu. Osoby dotknięte autyzmem charakteryzują się niemożnością zrozumienia innych ludzi, ślepotą na ich stany umysłu, a tym samym nie potrafią przewidywać ich zachowania. Układ neuronów lustranych działa u nich nieprawidłowo. Do tej pory wykazano, że teorią umysłu posługują się jedynie ludzie oraz niektóre mały z grupy człokształtnych i ptaki z rodziny krukowatych.

U psów zaś **badacze ciągle nie są pewni, jakie mechanizmy kryją się za psią umiejętnością przyjmowania cudzej perspektywy. Zakładają, że w mózgach tych zwierząt także istnieją układy neuronów lustranych, jednak do tej pory nie udało się tego potwierdzić naukowo.** Pies jako gatunek wciąż jest przedmiotem intensywnych badań próbujących odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób odbiera i rozumie świat oraz jak się z nim komunikuje. Zatem pełna diagnostyka spektrum autyzmu u naszych najwierniejszych zwierzęcych towarzyszy wydaje się melodią bardzo odległej przyszłości. ●

Magdalena Grabowska

Zoopsycholożka, trenerka szkolenia psów, właścicielka szkoły szkolenia psów Warsztat w Katowicach.